

Lovgivning.

Det tyska förslaget till lag om bekämpande af könssjukdomar¹⁾.

Af Jur. Dr. Alvar Montelius.

Ungefär samtidigt som den svenska riksdagen antog nya lagar till skydd mot könssjukdomarnas utbredning, har den tyska riksdagen haft sig förelagdt ett regeringsförslag i samma ämne. Förslaget har i sina åtta²⁾ paragrafer följande konturer. Efter en legal fixering i § 1 af begreppet könssjukdom till att omfatta syfilis, dröppel och schanker fastställes i § 2 ett fängelsestraff (Gefängnis) om högst tre år för den som utöfvar samlag, ehuru han vet eller under för handen varande omständigheter måste antaga, att han lider af könssjukdom som är förbunden med smittfara. För åtal skall erfordras enskild målsägares initiativ. Det tyska förslaget, som velat föreslå endast sådana åtgärder, hvilkas genomförande redan under krigstiden icke syntes erbjuda svårigheter och »rörande hvilkas ändamålsenlighet principiella meningsskiljaktigheter ej äro att befara«, har sålunda, i likhet med det svenska kommittéförslaget men i olikhet mot 1918 års svenska lagstiftning afböjt åtalsrättens frigifvande.

I sin formulering af § 2 följer regeringsförslaget lik-

¹⁾ Jfr. Der Gerichtssaal 1918 ss. 105—111, 276—295; Deutsche Strafrechts-Zeitung 1918, sp. 78 ff. Den följande framställningen ansluter sig nära till den i förstnämnda tidsskrift af Finger utarbetade granskningen.

²⁾ Den ättonde paragrafen, som här nedan ej redovisas, innehåller bestämmelse om lagens ikraftträdande.

nande föreskrifter i Danmark¹⁾ och Norge²⁾, äfven om, till en början, det i motsats till dessa väljer att tala och att blott tala om »utöfvande af samlag«. Betydligt längre går vår svenska lag i sitt motsvarande straffbud, dar den sträcker sig till att stadga straff för allt slags uppsåtligt eller groft vårdslöst utsättande af annan för fara att blifva smittad af könssjukdom. Än längre går dock det af von Liszt m. fl. år 1911 utarbetade strafflagsförslaget (Gegenentwurf) med straffbud i § 274 för den, som »utsätter annan för omedelbar fara att blifva smittad af könssjukdom«. Regeringsförslagets återhållsamhet vill man motivera därmed, att »det praktiska behovet tillfredsställes, om man lagstiftar för hufvudfallet, som är samlags öfvande«. I alla händelser betecknar lagförslaget, huru tidsomständigheternas tryck öfvervunnit tidigare betänkligheter, främst farhågor för trakasserier och utpressningar, mot att upptaga liknande bestämmelser i strafflagen. Hälst om man hoppas, att blotta närvaron af straffbudet skall verka afskräckning och moralisk uppräckning, kan man dock beklaga, att steget icke tagits fullt ut. »Den som vill genom ett uttaladt energiskt ogillande föra strid emot ett visst slags handlingar och gifva ökad styrka åt samvetets röst, bör icke medgifva undantag från sitt ogillande«³⁾. Allt för lätt jämnas vägen för den, som vill lugna sina betänkligheter med åberopande af att hans egen situation just utgör ett undantagsfall.

Sådant straffbudet nu föreslagits, observerar en nordisk iakttagare vidare, att den tyska lagstiftaren i stället för vårt kategoriska uttryck »misstanke« (Formodning) hos gärningsmannen om egen smittsam könssjukdom använder den till allehanda skolastiska utläggningar inbjudande hypotesmässiga formeln »under för handenvarande omsländigheter måste antaga«⁴⁾, samt slulligen att straffbudet icke såsom i svensk og norsk lag konstruerats i form

¹⁾ § 181: »Naar nogen, som er vidende eller har Formodning om at være behæftet med venerisk Smitte, over Utugt med en anden«.

²⁾ § 155: »Den, som med Kundskab eller Formodning om at lide af smitsom Kjøns sygdom ved legemlig Omgjængelse eller ved utugtigt Forhold smitter eller udsætter nogen for Smitte«.

³⁾ Finger, a. st.

⁴⁾ Jfr. ett förslag i Der Gerichtssaal 1918 s. 297 att förbjuda en smittad samlags utöfvande, intill dess läkare förklarar dylikt vara åter tillåtligt.

af ett konkret riskeringsdelikt. Icke risksituationens framkallande bestraffas, utan viss verksamhet utöfvad af den sjuke, vare sig den samma de facto är förbunden med fara eller icke. Vill man likväl hänföra brott af sådan typ till »Gefährdungsdelikte«, får det ske under åberopande af s. k. abstrakt fara. Situationen måste ju regelrätt anses vara med fara förbunden.

En konsekvens af det föreslagna hufvudstadgandets restriktiva formulering har blifvit, att man nödgats föreslå särskild bestämmelse rörande vissa betänkligare fall af ett icke erotiskt färgadt smittförfarande. I § 7 förbjödes vid äfventyr af straff, att någon tillträder plats såsom amma utan att vara försedd med nyutfärdadt betyg om frihet från könssjukdom. En kvinna behäftad med könssjukdom, får icke gifva di åt främmande barn, och ett syfilitiskt barn får icke af sin vårdare lämnas till digifning hos annan än sin moder. Straffbart skall äfven vara, om ett könssjukt barn utlämnas åt fosterföräldrar utan underrättelse om sjukdomen.

Till förhindrande af kvacksalfveri och själfbehandling utan läkares mellankomst vid berörda sjukdomar förbjuda §§ 3 och 4 dels s. k. »fjärrbehandling«, som äger rum utan att grundas på läkares egna iakttagelser å den sjuke, samt vidare offentligt utställande eller prisande af hote- eller lindringsmedel för könssjukdomar.

Angående kvinnor, som bedrifva yrkesmässig otukt, stadgas i § 5, att de kunna underkastas sundhetsobservation, tvångsundersökning af läkare samt, där de befinnas lida af könssjukdom, tvångsbehandling, eventuellt å sjukhus, »om detta synes erforderligt till verksamt förhindrande af sjukdomens utbredning«.

Genom § 6 föreslås en lagändring beträffande den tyska strafflagens §§ 180 och 361 mom. 6. Innehörden häraf är i korthet följande. Enligt förstnämnda lagrum straffas för närvarande såsom kopplare den som vane-mässigt eller för egen vinning (aus Eigennutz) främjar otukt såsom förmedlare däraf eller genom att medgifva eller bereda tillfälle (Gelegenheit) därtill. Enligt § 361 mom. 6 straffas kvinna, som yrkesmässigt öfver otukt utan att vara ställd under polisuppsikt och utan att iakttaga gifna polisföreskrifter till skyddande af sundhet, allmän ordning och allmän anständighet. Kvinnas yrkesmässiga otukt är alltså straffri blott i den mån den håller

sig på den väg, myndigheterna eventuellt anvisa. Någon befogenhet för myndigheterna att på antydt sätt legalisera den yrkesmässiga skörlefnaden lär emellertid icke vara uttryckligen fastställd och reglerad, hvarken i denna eller någon annan del af rikslagstiftningen, liksom ej heller i de särskilda förbundsstaternas speciallagar¹⁾. Klart är, att en sådan tingens ordning måste leda till tvekan och villervalla. Under återopande af lagens stöd hafva uppstått de mest skilda system på olika håll i Tyskland, ända från det stränga bordellsystemet, hvilket auktoriserar hållande af hus för otukt som en lofflig, af staten beskyddad näring, men oblidkeligt förföljer prostitutionen utom bordellerna, upp till den rent negativa ståndpunkten, att statsmakten bör förhålla sig uteslutande passiv gentemot prostitutionen²⁾. Åt § 180 har man nämligen gifvit så olika tolkningar, att somliga ansett t. o. m. bordellers hållande vara tillåtligt, medan andra förklarar, att enhvar, som öfver hufvud emot betalning, t. ex. genom att uthyra rum, bereda åt annan tillfälle till otukts öfvande, gör sig skyldig till koppleri. Sistnämnda åsikt, tillämpad med full konsekvens, skulle dock leda till, att i de större städerna alla de husvärdar, hotellägare, kaféidkare o. s. v., som hysa prostituerade kvinnor med kännedom om beskaffenheten af deras leverne, skulle vara underkastade ansvar. »I sådant fall skulle de prostituerade knappast få tak öfver hufvudet — såvidt de icke själfva vore husägare — utan blefve faktiskt fredlösa såsom under 15- och 1600-talen. Ett sådant förföljelsesystem kan naturligtvis med nutidens humanare uppfattning om behandlingen af de brottsliga och lastbara icke genomföras — oafsedt att det för den allmänna sedlighetens halt visst vore långt mera till skada än gagn«³⁾. »Auch eine Prostituirte [muss] irgendwo wohnen«⁴⁾. Stundom har också en strängare tolkning af § 180 medfört en underlig inkonsekvens från myndigheternas sida. I vissa städer⁵⁾ låter »förvaltningen såsom politimyndighet« med stöd af stafflagens § 361 mom. 6 anvisa bestämda gator åt de prostituerade för deras yrkes utöfning, men därefter

¹⁾ Reglementeringskommittén II. s. 120.

²⁾ a. a. s. 340.

³⁾ a. a. s. 109.

⁴⁾ Vorentwurf zu einem deutschen Strafgesetzbuch. Begr. s. 694.

⁵⁾ Der Gerichtssaal s. 286 not 1.

uppträder »förvaltningen såsom åklagaremyndighet» och för talan om koppleri gentemot enhvar, som å anvisad plats uthyrt rum åt de byråskrifna kvinnorna.

Genom den föreslagna regleringen skulle nu en anordning fastslås, som håller en medelväg emellan antydde ytterligheter. Bordellsystemet skulle klart förkastas, men uthyrning af rum åt prostituerade, t. o. m. s. k. kaserering, otvifvelaktigt vara tillåten. Strafföreskriften i § 180 skall nämligen enligt lagförslaget icke hafva tillämpning på tillhandagåendet med bostad åt personer, fyllda 18 år, för så vidt uthyrningen icke är förbunden med något slags utnyttjande (Ausbeuten) af hyresgästens person eller med värkning eller trugande till otukt.

Jämlikt § 361 mom. 6 i dess föreslagna lydelse skall den yrkesmässiga skörlefnaden uttryckligen frisägas från straff under villkor dock för skörlefvande kvinna, att hon iakttar gifna öfvervakningsföreskrifter. Dylika skall förbundsrådet äga att utfärda eller, om nämnda riksmyndighet icke begagnar sig af denna rättighet, eljes delstaternas högsta myndighet. Vid händelse af bestraffning skall kvinnan dessutom fortfarande kunna jämlikt § 362 bortdömas till allmänt arbete eller till intagande i förbättringsuppfostringsanstalt eller å asyl.

Man finner, att regeringsförslaget icke tagit bestämd ställning till prostitutionen, hufvudhärden för könssjukdomarnes utbredning. Smittfaran vill förslaget emellertid så långt ske kan begränsa och har för den skull öppnat väg för en anordning, där öfvervakningen främst ligger i läkarens, icke polisens, hand. Huru förhållandena komma att gestaltas är emellertid tydligtvis helt beroende af den användning myndigheterna kunna komma att göra af sin rätt att utfärda bestämmelse rörande öfvervakningen. För den skull har det ock synts angeläget att nu vinna en närmare precisering af de riktlinjer som härvid skola följas.

Vid företagen granskning af regeringsförslaget har därför det granskande utskottet — der Ausschuss für Bevölkerungspolitik — funnit sig föranlåtet att utarbeta och verka för godtagande af vissa reglementariska föreskrifter. Grundtanken i dessa är, att skörlefvande kvinna skall själf jämlikt intyg, som på anfordran uppvisas, ställa sig under en af polisen auktoriserad läkares uppsikt och hörsamma hans föreskrifter. Läkaren är jämväl förpliktad

sörja för, att hans anvisningar efterkommas. Blott vid tredska, som ledt till upprepad dom enligt § 361 mom. 6, kommer kvinnan under omedelbar polisuppsikt. Såsom en tillflykt för kvinnor, som själfva åstunda att undkomma skörlefnaden, skall stå dem till buds s. k. skyddsuppsikt, hvars uppgift är att tillhandagå med anvisadt arbete och eljes undanrödjandet af hinder för en ordnad lefnadsvandel. Kvinna, som ställer sig under skyddsuppsikt, befrias, så länge hon råtter sig efter gifna föreskrifter, från den uppsikt af polisen, hon kan hafva ådragit sig. — Skörlefvande kvinnor skola slutligen iakttaga åtskilliga ordningsregler samt kunna utsättas för viss negativ begränsning i sin vistelsefrihet (platsförbud). I öfvervakningsarbetet böra anställas sakkunnigt utbildade personer, äfven kvinnor, och bör medverkan sökas af erfarna representanter för uppfostran och samhällsvård. — För skörlefvande kvinnor under aderton år gälla särskilda regler. De hemfalla under förmynderskapsmyndighets bestämmelse om anbefallda uppfostrings- eller hältringsregler.

I regeringsförslaget har det nämnda utskottet jämväl för öfrigt föreslagit åtskilliga utvidgningar. Åt anställda tjänstemän vill utskottet sålunda uppdraga att »i ordningens intresse och till upprätthållande af goda seder, ordning och anständighet i källare och värdshus« under sanktion af ett jämförelsevis strängt straff meddela föreskrifter »i synnerhet rörande den kvinliga personalens anställande, sysselsättning samt sättet för deras aflöning«. Plikten att låta undersöka och behandla sig af läkare vill utskottet under straffhot utsträcka till hvarje könssjuk person, liksom den vill at en hvar (sålunda icke blott en skörlefvande kvinna) som är synnerligen misstänkt (dringend verdächtig) att vara könssjuk och att fortsprida sin sjukdom, skall underkastas sundhetsobservation, tvångsbesiktning och -behandling, eventuellt tvångsinläggning å sjukhus. — Utskottet yrkar vidare straff för förtegenhet vid ingående af äktenskap angående könssjukdom i smittsamt skede äfvensom utsträckning af straffbudet i § 7 att omfatta äfven den som antager amma eller den vårdare, som låter barn mottaga di af annan än dess moder, utan att hafva med innehaft intyg förvissat sig om ammans, respektive barnets ofarlighet.

Efter nedskrivande af ofvanstående redogörelse ingår meddelande¹⁾, att den lagstiftande makten i Tyskland genom förordning den 11. Dec. 1918 fastslagit sin ståndpunkt i viktiga delar af berörda problem. Med bibehållande af den i förslagets § 2 gjorda brottsbeskrifningen och af det stränga, tydligen i specifikt afskräckningssyfte uppställda straffet, har den tyske lagstiftaren, likasom den svenske, trots alla framförda betänkligheter och mot förslaget funnit sig böra medgifva att åtal får äga rum på allmän åklagares initiativ. Dock icke i fall, där brottet varit riktadt mot make eller trolofvad. Faran för chikanösa processer och utpressning har man sökt begränsa genom införande af en sex månaders preskriptionstid. Tvångsbehandling kan ifrågakomma, så snart risk föreligger, att en könssjuk, prostituerad eller icke, fortsprider sin sjukdom. Öfriga förslagna, talrika preventionsbestämmelser hafva icke genom den utfärdade förordningen upphöjts till lag.

¹⁾ I tillhandakommet fjärde häfte af Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, Bd. 40, S. 396.

Lovgivning.

Danmark.

Den militære Retspleje. Den Kommission, der d. 27. Februar 1918 blev nedsat til Overvejelse af Ændringer i den militære Retspleje, afgav Betænkning i Sommeren 1919, indeholdende Udkast til Lov om Retsplejen ved Hæren og Søværnet, og dette Forslag er nu efter en hurtig og let Gang gennem Rigsdagen udkommet som Lov af 4. Oktober 1919 i en Skikkelse, der ikke væsenligt afviger fra Kommissionsudkastet. Lovens Hovedinteresse knytter sig til, at den gaar den ikke tidligere i noget Land forsøgte Vej ganske at lade de bestaaende militære Retter bortfalde (§ 1). Forsaavidt angaar Straffesagers Afgørelse ved Dom, indordnes Retsplejen ved Hæren og Søværnet i Principet under Landets almindelige Retspleje, saaledes at navnlig hele Domsmyndigheden overgaar til de borgerlige Domstole. De Ændringer i den borgerlige Strafferetspleje, der gøres for militære Straffesager, refererer sig først og fremmest til, at Paatalemyndigheden henlægges til — det vil i det væsenlige sige forbliver hos — de i Loven nærmere angivne militære Rettergangschefer med Bistand af Auditorerne (§§ 9—15, 20 og 38); men iøvrigt modificeres Reglerne ogsaa paa enkelte andre Punkter, saaledes m. II. t. Beskikkelse af Forsvarer (§ 23), Beslaglæggelse og Ransagning (§ 25), Anholdelse (§ 26) og Fristen for den anholdtes første Fremstilling for Dommeren (§ 28). Som »militære Straffesager« behandles (§ 3) Sager mod de til Hæren og Søværnet hørende eller ved samme tjenestegørende Personer for strafbare Handlinger, som enten er egenlige Tjenesteforseelelser eller er udøvede under Udførelsen af Tjenesteforretninger eller m. II. t. Krigsmagtens Ting, Penge eller Gods eller overfor andre til Krigsmagten hørende Personer eller ved Misbrug af Stilling, eller som er begaaede i Kaserne, Lejr, Kantonnement, militært Sygehus eller anden militær Byg-

ning, paa Krigsskib eller i anvist Kvarter, ligesom overhovedet Handlinger, for hvilke Straf er fastsat i den gældende Straffelov for Krigsmagten. Henvisningen til denne sidste Lov (af 7. Maj 1881) er medtaget, fordi man har ment, at militære Straffesager processuelt og materielt bør dække hinanden; men det forventes, at det nuværende vide Omraade for den militære Straffelov ved denne Lovs forestaaende Revision vil blive saaledes indskrænket, at Henvisningen til den i den militære Retsplejelovs § 3 bliver uden væsentlig Betydning.

I et særskilt Kapitel (Kap. 2 § 44—64) giver Loven Regler om Anvendelse af Disciplinarmidler og Straffesagers Afgørelse uden Dom. Her er samlet ikke blot de processuelle Regler, men ogsaa de materielretlige Regler, der egenlig hører hjemme i den militære Straffelov. Der sondres mellem Disciplinarmidlerne (der ikke betragtes som Straf) og de egentlige Straffe, der kan anvendes uden Dom. Af Interesse er, at mørk Arrest ikke længer kan anvendes som Disciplinærstraf, samt at de som Disciplinærstraf hjemlede Straffe kan ikendes som betingede paa lignende Maade som forlængst hjemlet i borgerlige Straffesager. Den Anomali, der fremkommer ved, at betinget Straf endnu ikke kan benyttes i militære Sager, som afgøres ved Dom, tør vel ventes at ville bortfalde ved den forestaaende Revision af den militære Straffelov.

Den Kommission, der udarbejdede den militære Retsplejelov, bestod dels af et militært Element (6 Medlemmer), dels af et politisk Element (8 Medlemmer udpegede af Rigsdagens 1ste og 2det Kammer) samt endvidere af Generalauditøren og som civile Medlemmer Processualisten Professor Munch-Petersen og Overretssagfører Oskar Johansen (Førmænd). Samtidig med denne Kommission nedsattes en anden Kommission til Revision af den militære Straffelov; denne Kommission bestaar af de samme Medlemmer (dog ikke Prof. Munch-Petersen), men tiltrædes endvidere af Medlemmerne af den Kommission, der for Tiden arbejder med den borgerlige Straffelovsbog. Den militære Straffelovskommission har anset det rettest at udsætte sine Møder, indtil Kommissionen angaaende den borgerlige Straffelov har afgivet sin Betænkning, der menes at ville fremkomme i Løbet af næste Aar.

E. O.